JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. június 2.[1]

C-185/15. sz. ügy

Marjan Kostanjevec
kontra
F&S Leasing, GmbH

(a Vrhovno sodišče Republike Slovenije [a Szlovén Köztársaság legfelsőbb bírósága] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés — 44/2001/EK rendelet — Időbeli hatály — Jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igényt érvényesítő viszontkereset — Szerződés vagy szerződéses igény — A kötelezettség teljesítésének helye”

I – **Bevezetés**

1. A jelen ügy a Bíróságot egy eljárási és ténybeli szempontból egyaránt igazán szokatlan helyzettel szembesíti, amellyel kapcsolatban a kérdést előterjesztő bíróság különböző kérdéseket terjeszt elé előzetes döntéshozatalra, amelyek mindegyike a 44/2001/EK rendeletre[2] vonatkozik.

2. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tárgyát egyrészt az képezi, hogy az említett rendelet értelmében vett viszontkeresetnek tekinthető-e az olyan kereseti kérelem, amellyel az eredetileg fizetésre kötelezett fogyasztó a kifizetés jogcímének hatályon kívül helyezése után a teljesített kifizetés jogalap nélküli gazdagodásra alapozott visszatérítésére kéri kötelezni az ellenérdekű felet. A jelen ügy tárgyát másrészt a 44/2001/EK rendelet szerinti fogyasztói joghatósági ok és a szerződésen vagy szerződéses igényen alapuló joghatósági ok értelmezése képezi.

3. A Bíróságnak a tulajdonképpeni előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolása előtt továbbá azt is meg kell vizsgálnia, hogy, mivel a kifizetés iránti keresetet a Szlovén Köztársaság Európai Unióhoz történő 2004. május 1-jei csatlakozása előtt indították a fogyasztóval szemben, alkalmazható-e egyáltalán a 44/2001/EK rendelet a jelen ügyre.

1 — Eredeti nyelv: német.

2 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítés: HL 2006. L 242., 6. o., HL 2011. L 124., 47. o.).

II – **Jogi háttér**

A – *Az uniós jog*

1. A 44/2001 rendelet

4. A 44/2001 rendelet (11) preambulumbekezdése értelmében:

„A joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük, és azt az elvet kell követniük, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg […].”

5. A 44/2001 rendelet 5. cikke értelmében:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

1. a) ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, akkor a vitatott kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt;

   b) e rendelkezés értelmében, eltérő megállapodás hiányában a vitatott kötelezettség teljesítésének helye:

      – ingó dolog értékesítése esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani,

      – szolgáltatás nyújtása esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés szerint a szolgáltatást nyújtották, vagy kellett volna nyújtani;

   c) amennyiben a b) pont nem alkalmazható, az a) pontot kell alkalmazni; […]”

6. A 44/2001 rendelet 6. cikke értelmében:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy perelhető továbbá: […]

3. az ugyanazon a szerződésen vagy ugyanazon a tényálláson alapuló viszontkeresetnél, amelyen az eredeti kereset alapul, azon bíróság előtt, amely az eredeti kereset tárgyában eljár; […]”

7. A 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„Valamely személy, a fogyasztó [helyesen: A valamely személy – fogyasztó –] által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben a joghatóságot […] e szakasz határozza meg, ha:,

a) a szerződés tárgya ingó dolgok részletfizetésre történő értékesítése; vagy

b) a szerződés tárgya olyan részletekben visszafizetendő kölcsön vagy bármely egyéb hitel, amelyet áruk vételének finanszírozására nyújtanak; vagy

c) minden más esetben, a szerződést olyan személlyel kötötték, aki a fogyasztó lakóhelyének tagállamában kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytat, vagy ilyen tevékenysége bármilyen módon az említett tagállamra, illetve több állam között az említett tagállamra is irányul, és a szerződés az ilyen tevékenység körébe tartozik.”

8. A 44/2001 rendelet 16. cikke értelmében a fogyasztói joghatósági okra vonatkozó szabályozás „nem érinti a viszontkereset indításához való jogot annál a bíróságnál, amely előtt e szakasznak megfelelően az eredeti kereset nyomán indult peres eljárás folyamatban van”.

9. A 44/2001 rendelet 28. cikke értelmében:

„[…] Amennyiben összefüggő eljárások különböző tagállamok bíróságai előtt vannak folyamatban, a később felhívott bíróság felfüggesztheti az eljárást.

[…]

(3) E cikk alkalmazásában a keresetek akkor tekintendők összefüggőnek, ha olyan szoros kapcsolat áll fenn közöttük, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése végett célszerű azokat együttesen tárgyalni és róluk együtt határozni.”

10. A 44/2001 rendelet 66. cikkének (1) bekezdése szerinti átmeneti rendelkezés értelmében:

„E rendelet kizárólag a hatálybalépését követően indított eljárásokra, és alaki követelményeknek megfelelően elkészített vagy közokiratként nyilvántartásba vett okiratokra alkalmazható.”

2. A 864/2007 rendelet („Róma II.”)

11. A 864/2007 rendelet[3] (7) preambulumbekezdése a következőket szögezi le:

„E rendelet tárgyi hatályának és rendelkezéseinek összhangban kell lenniük a […] 44/2001/EK […] rendelettel […] és a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó joggal foglalkozó jogi eszközökkel.”

12. A 864/2007 rendelet 10. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„Amennyiben a jogalap nélküli gazdagodásból – beleértve a jogosulatlanul kifizetett összegeket – eredő szerződésen kívüli kötelmi viszony a felek között fennálló olyan jogviszonnyal – például szerződéssel vagy jogellenes károkozással – függ össze, amely szorosan kapcsolódik az említett jogalap nélküli gazdagodáshoz, akkor az e jogviszonyra irányadó jogot kell alkalmazni.”

3. Az 593/2008 rendelet (Róma I.)

13. Az 593/2008 rendelet[4] (7) preambulumbekezdése értelmében:

„E rendelet tárgyi hatályának és rendelkezéseinek összhangban kell lenniük a […] 44/2001/EK […] rendelettel […], valamint a [Róma II.] rendelettel […].”

14. Az 593/2008 rendelet 12. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„Az e rendelet alapján a szerződésre alkalmazandó jog különösen az alábbiakra irányadó: […]

e) a szerződés érvénytelenségének következményei.”

3 — A szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 2007. július 11-i európai parlamenti és tanácsi rendelet („Róma II.”) (HL 2007. L 199., 40. o.; helyesbítés: HL 2016. L 39., 63. o.).

4 — A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (Róma I.) (HL 2008. L 177., 6. o.; helyesbítés: HL 2009. L 309., 87. o.).

B – *A nemzeti jog*

15. A szlovén kötelmi jog szerint az, aki jogalap nélkül mások rovására gazdagodott, elsődlegesen köteles visszaadni azt, amivel gazdagodott, vagy másodlagosan köteles a megszerzett előny értékét megtéríteni. A jogalap nélküli gazdagodáson alapuló, a visszaadásra, illetve az érték megtérítésére irányuló kötelezettség az előny olyan alapon történő megszerzése esetén is fennáll, amely később megszűnik.

III – **Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés**

16. Az alapeljárás felei 1994. január 14-én pénzügyi lízingszerződést kötöttek egymással, amely alapján a lízingbeadó fizetésre tart igényt. A lízingbeadó először 1995-ben érvényesítette ezt a fizetésre irányuló igényt jogi úton a lízingbevevővel szemben, és 2004-ben sikertelen fellebbezést követően jogerős végrehajtható okiratra tett szert. 2006-ban a felek e végrehajtható okirat alapján 18 678,45 euró megfizetésében állapodtak meg egymással.

17. A lízingbevevő azonban további elfogadható jogorvoslattal [5] támadta meg a fizetésben való marasztalását. E jogorvoslat nyomán a Vrhovno sodišče Republike Slovenije (a Szlovén Köztársaság legfelsőbb bírósága) 2008. július 9-én hatályon kívül helyezte a lízingbeadó pénzkövetelésének helyt adó határozatokat, és az ügyet új vizsgálat lefolytatása céljából visszautalta az elsőfokú bírósághoz. Az eljárás e szakaszában a lízingbevevő 18 678,45 euró kamatokkal együtt történő visszafizetésére irányuló viszontkeresetet terjesztett elő a lízingbeadóval szemben, és kereseti kérelmét, mivel a lízingbeadó igényét végrehajtható okiratba foglaló 2004-es ítéletet hatályon kívül helyezték, jogalap nélküli gazdagodásra alapozta.

18. A visszautalás nyomán jogerősen elutasították a lízingbeadó pénzkövetelését. A lízingbevevő kérelmének viszont helyt adtak első és másodfokon. Az immár pervesztes lízingbeadó ezzel szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz fordult, és a szlovén bíróságok nemzetközi joghatóságának fennállását vitatta a lízingbevevő kereseti kérelme tekintetében.

19. E körülmények között a kérdést előterjesztő bíróság előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette az Európai Unió Bírósága elé:

1) Úgy kell-e értelmezni a 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontja szerinti viszontkeresetet, hogy az magában foglalja az alperes [6] eredeti keresete alapján indult eljárásban az azt követően – a nemzeti jog értelmében vett – viszontkeresetként előterjesztett kérelmet is, hogy az eljáró bíróság a felülvizsgálati eljárásban [7] hatályon kívül helyezte a jogerőssé és végrehajthatóvá vált ítéletet, és az ügyet visszautalta az elsőfokú bírósághoz új vizsgálat lefolytatása céljából, a felperes [8] azonban a jogalap nélküli gazdagodásra alapozott viszontkeresetében azon összeg visszafizetését kéri, amelyet az alperes eredeti keresete alapján indult eljárásban meghozott, majd hatályon kívül helyezett ítélet alapján kellett megfizetnie?

2) Úgy kell-e értelmezni a 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése szerinti, „fogyasztói szerződések” fogalmat, hogy az magában foglalja azt a helyzetet is, amikor a fogyasztó keresetét – amelyben egy jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igényt érvényesít – a nemzeti jog értelmében vett, az eredeti keresethez kapcsolódó viszontkeresetként terjeszti elő, amely kereset azonban a 44/2001 rendelet említett rendelkezésével összhangban fogyasztói szerződéshez

5 — E szlovén jogorvoslatra „felülvizsgálati kérelemként” hivatkozik az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 3. pontja; a német fogalmak szerint azonban valójában inkább a már jogerős ítélet elleni perújítási kérelemről van szó.

6 — Alperes alatt itt a lízingbeadó és viszontkereseti alperes értendő.

7 — A felülvizsgálati kérelem fogalmával kapcsolatban lásd az 5. lábjegyzetet.

8 — Felperes alatt itt a lízingbevevő és viszontkereseti felperes értendő.

kapcsolódó ügyre vonatkozik, és amellyel a felperes fogyasztó az alperes eredeti keresete alapján indult eljárásban hozott, (később) hatályon kívül helyezett ítélet alapján megfizetett, vagyis a fogyasztói szerződéssel kapcsolatos ügyből eredő összeg visszafizetését kéri?

3) Amennyiben a fentiekben leírt esetben a joghatóság nem alapítható sem a viszontkeresetre vonatkozó joghatósági szabályokra, sem a fogyasztói szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályokra:

   a) Úgy kell-e értelmezni a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja szerinti „ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény” fogalmát, hogy az magában foglalja azt a keresetet is, amellyel a felperes egy jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igényt érvényesít, de amelyet a nemzeti jog értelmében vett, a felek közötti szerződéses jogviszonyra vonatkozó, az alperes eredeti keresetéhez kapcsolódó viszontkeresetként terjeszt elő, amennyiben a jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igény tárgya a felperes által az alperes eredeti keresete alapján indult eljárásban meghozott, (később) hatályon kívül helyezett ítélet alapján megfizetett, vagyis a szerződéses igénnyel kapcsolatos ügyből származó összeg visszafizetése?

   Amennyiben az előző kérdésre igenlő válasz adható:

   b) A fentiekben leírt esetben a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja értelmében vett teljesítés helye szerinti joghatóságot a jogalap nélküli gazdagodásra alapozott keresetből eredő kötelezettségek teljesítésére vonatkozó szabályok alapján kell-e megállapítani?

IV – **A jogkérdésről**

20. A kérdést előterjesztő bíróság elsősorban a lízingbevevő visszatérítési igényével kapcsolatos viszontkereseten alapuló joghatósági okra, második kérdésével pedig a fogyasztói szerződéseken alapuló joghatósági ok vonatkozásában vár választ. Harmadik kérdést csak arra az esetre terjeszti elő, ha az első két kérdésre nemleges választ kell adni, a harmadik kérdés második részét pedig csak a harmadik kérdés első részére adandó igenlő válasz esetére.

21. Valamennyi előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés a 44/2001 rendelet értelmezésére vonatkozik. Az eljárásnak a kérdést előterjesztő bíróság által ismertetett menetére tekintettel mindazonáltal nem magától értetődő, hogy hogy e kérdésekre a Bíróságnak kell választ adnia. Sokkal inkább kérdéses, hogy releváns lehet-e egyáltalán az alapügy szempontjából az említett rendelet annak időbeli hatályára tekintettel.

22. A 44/2001 rendelet Szlovénia területén Szlovénia Unióhoz történő 2004. május 1-jei csatlakozásakor lépett hatályba.[9] A viszontkeresetet előterjesztő lízingbevevővel szemben indított eljárás azonban 1995-re, tehát a Szlovén Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozása előtti időpontra nyúlik vissza.

23. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések vizsgálata előtt ezért először a 44/2001 rendelet jelen ügyre való alkalmazhatóságát kell tisztázni. A 44/2001 rendelet alkalmazhatatlansága esetén szükségtelenné válik az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolása, mert azok ebben az esetben semmilyen összefüggésben nincsenek a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő üggyel és hipotetikusak.[10]

9 — A 44/2001 rendelet időbeli hatályával kapcsolatban lásd: Wolf Naturprodukte ítélet (C-514/10, EU:C:2012:367, 19. pont); Cruz Villalón főtanácsnok Wolf Naturprodukte ügyre vonatkozó indítványa (C-514/10, EU:C:2012:54, 25. pont).

10 — Lásd: Česká spořitelna ítélet (C-419/11, EU:C:2013:165, 21. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

A – *A 44/2001 rendelet időbeli hatályáról*

24. 66. cikke értelmében a 44/2001 rendelet kizárólag a *hatálybalépését követően* indított eljárásokra alkalmazható.

25. A lízingbeadó 1995-ös eredeti pénzkövetelésére emiatt nyilvánvalóan nem alkalmazható a rendelet.

26. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések azonban nem közvetlenül a lízingbeadó e pénzkövetelésén alapulnak. Azok sokkal inkább a lízingbevevő 2008-as viszontkeresetére vonatkoznak, amelyet a lízingbevevő azt követően indított, hogy a szlovén eljárást annak jogerős lezárását követően visszautalták az elsőfokú bírósághoz. Ezen időpontban már alkalmazandó volt a 44/2001 rendelet a Szlovén Köztársaságban.

27. Ezért az bír döntő jelentőséggel, hogy az említett jogvédelmi kérelem nyomán indult eljárás a 44/2001 rendelet 66. cikke szerinti önálló „eljárásnak” minősül-e, és hogy az annak ellenére, hogy az eljárás egészében véve 1995-re nyúlik vissza, a rendelet időbeli hatálya alá tartozik-e.

28. Az Európai Bizottság nem ért egyet ezzel a megközelítéssel. Számára az eljárás egyetlen egésznek tekintendő, és annak ideje a 44/2001 rendelet szlovéniai hatálybalépése előtti időszakra teendő. Ennélfogva elfogadhatatlannak véli az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket.

29. Egy ennyire általános megközelítés azonban se nem szükségszerű, se nem nyilvánvaló.

30. Egyrészt a lízingbevevővel szemben folytatott eljárás már jogerősen lezárult, mielőtt 2008-ban visszautalták volna azt első fokra. Erre tekintettel a jogerő korlátozó hatása miatt eleve kérdéses, hogy uniós jogi szempontból egyáltalán az eljárás 1995-re visszanyúló folytonosságából kell-e kiindulni, vagy hogy nem tűnik-e indokoltabbnak az eljárás már megszakadt fonalát 2008-ban, tehát olyan időpontban újrafelvettnek tekinteni, amelyben Szlovéniában már alkalmazandó volt a 44/2001 rendelet.

31. A 44/2001 rendelet 66. cikke másrészt – például e rendelet 30. cikkének 1. pontjától [11] eltérően – egyáltalán nem az eljárást megindító (első) irat benyújtásának tulajdonít jelentőséget, hanem egy adott eljárás megindításának. Ha az eljárás megindítására a rendelet hatálybalépését követően kerül sor, 66. cikke alapján alkalmazandó a rendelet.

32. A rendelet 66. cikkéből nem az derül ki, hogy ez csak egy összetett, több kérelmet magában foglaló eljárás *első* kérelmére vonatkozna. Ha továbbá a Danvaern Production ítélettel [12] összhangban az ellenérdekű fél érvelésének puszta elutasítását meghaladó kérelmet magában foglaló önálló jogvédelmi kérelem nyomán indult eljárást értünk „eljárás” alatt, akkor a jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igénynek az ellenérdekű féllel szembeni bíróság előtti érvényesítése a 44/2001 rendelet 66. cikkében szereplő „eljárás” fogalma alá sorolható.

33. Nem szól az a körülmény sem ezen erdménnyel szemben, hogy a 44/2004 rendelet 66. cikkének egyes nyelvi változatai nem a „kereset”, hanem az „eljárás” kifejezést alkalmazzák. [13] Az „eljárás” fogalom alkalmazásából sem következik azonban, hogy a 66. cikk alkalmazásában a keresetnek és a viszontkeresetnek egy egységes, folyamatos eljárást kell alkotnia. Még ha egyes tagállami jogrendek ezen irányba mutatnak is, akkor sem ellentétes az a 66. cikk itt javasolt autonóm értelmezésével.

11 — E rendelkezés több egymást követően felhívott bíróság joghatóságának elhatárolására és ezen túlmenően csak a rendelet II. fejezetének 9. szakaszára vonatkozik, amelynek azonban nem képezi részét a jelen ügyben szóban forgó 66. cikk.

12 — Danværn Production ítélet (C-341/93, EU:C:1995:239, 18. pont).

13 — Lásd például az angol („legal proceedings”), a svéd („rättsliga förfaranden”) és a szlovén („pravne postopke”) változatot. Ezzel szemben a francia, az olasz és a spanyol változat terminológiailag az „action judiciaire” fogalomhoz igazodik.

34. Abból kell tehát kiindulni, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem, amelynek minden kérdése a lízingbevevő 2008-ban érvényesített jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igényére vonatkozik, a 44/2001 rendelet időbeli hatálya alá tartozik.

35. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések ezért nem hipotetikusak, és a Bíróságnak választ kell adnia azokra.

B – *Az első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről*

36. Első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné megtudni, hogy az alapügyben előterjesztetthez hasonló jogvédelmi kérelem esetén alkalmazandó-e a 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontja szerinti, viszontkereseten alapuló joghatóság.

37. A viszontkereset jogintézménye fogalmának általános meghatározása mellett ezért a következőkben azt kell megvizsgálni, hogy a lízingbevevő jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igénye az említett rendelkezés értelmében „ugyana[rra] a szerződés[re] vagy ugyana[rra] a tényállás[ra] [vonatkozik-e], amely[re] [a lízingbeadó] eredeti kereset[e]”.

1. A 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontjában szereplő viszontkereset fogalma

38. A 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontja szerinti viszontkereset fogalmát önállóan kell értelmezni. A Bíróság e fogalmat úgy konkretizálta a Danvaern Production ügyben, hogy az azokra a felperes külön marasztalására irányuló kérelmekre vonatkozik, amelyekkel adott esetben „a felperes által követeltnél magasabb összeg [is] követelhető, amely még a felperes keresetének elutasítása esetén is tovább követelhető”. [14]

39. A viszontkeresetnek tehát a felperesi követeléstől elhatárolható, külön marasztalásra irányuló kérelmet kell tartalmaznia. [15]

40. A jelen ügyben ebből kell kiindulni.

41. A teljesített kifizetés visszatérítésére irányuló követelés esetében ugyanis a lízingbeadó külön marasztalására, mégpedig a jogalap nélküli teljesítés visszatérítésére irányuló önálló lízingbevevői kérelemről van szó. Az ilyen kérelem nem pusztán az ellenérdekű fél kifizetés iránti keresetével szembeni védekezés eszközének minősül.

2. Az „ugyanazon a szerződésen vagy ugyanazon a tényálláson alapuló viszontkereset[…], amelyen az eredeti kereset alapul” fogalma

42. A 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontja ezen túlmenően megkívánja, hogy a viszontkereset „ugyanazon a szerződésen vagy ugyanazon a tényálláson alapul[jon] […], amelyen az eredeti kereset alapul”.

14 — Lásd: Danvaern Production ítélet (C-341/93, EU:C:1995:239, 12. pont).

15 — Lásd: Léger főtanácsnok Danvaern Production ügyre vonatkozó indítványa (C-341/93, EU:C:1995:139, 26. pont).

43. A Bíróság eddig még nem foglalkozott kimerítően az „ugyanazon a szerződésen vagy ugyanazon a tényálláson alapuló viszontkereset[…], amelyen az eredeti kereset alapul” fordulat értelmezésével.[16] E fordulatot is önállóan kell értelmezni a 44/2001 rendelet célkitűzéseire tekintettel, minek körében mindazonáltal nem merül fel a rendelet 28. cikkével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat alkalmazásának lehetősége.[17]

44. A viszontkereseten alapuló különös joghatósági ok célja annak lehetővé tétele a felek számára, hogy kölcsönös igényeiket ugyanazon bíróság előtti egy és ugyanazon eljárásban bíráltassák el,[18] amennyiben ezen igények közös tényegyüttesből és ennélfogva „a felek által egymással kötött szerződésből vagy az [eljárást megindító] eredeti keresetet megalapozó tényállásból erednek”.[19]

45. A jelen ügyben ez a helyzet. A viszontkeresettel érvényesített visszatérítésre irányuló követelés ugyanis a felperesi pénzkövetelés alapjául szolgáló lízingszerződésből ered.

46. A végrehajtható okiratba foglalt kötelezettség ellenében nyújtott teljesítés visszatérítésére irányuló követelés jogalap nélküli gazdagodáshoz kapcsolódik ugyan, de a lízingszerződésre vezethető vissza annyiban, amennyiben a jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igény nem merült volna fel a lízingszerződés és az annak teljesítésére nyújtott szolgáltatás nélkül.

47. Ezen túlmenően azon kérdés eldöntéséhez, hogy megfelelő kapcsolat áll-e fenn a felek által kötött szerződéssel, figyelembe vehetők a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 593/2008 rendelet (Róma I.) és a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló 864/2007 rendelet (Róma II.) értékelései. A Róma I. és a Róma II. rendelet ugyanis egyöntetűen abból az elvből indul ki, hogy a szolgáltatások jogalap nélküli gazdagodás miatti visszatéríttetésére az alapul szolgáló szerződésre alkalmazandó jog irányadó,[20] és a jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igényt ennélfogva végső soron abból a szerződésből eredeztetik, amelynek teljesítésére a kérdéses szolgáltatást nyújtották.

48. Erre tekintettel kézenfekvő a 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontja keretében a jogalap nélküli gazdagodásra alapozott viszontkeresetek esetében is a megfelelő egységességből és a szerződéshez kötődő eredetből kiindulni.

49. Mindezek alapján azt a választ kell adni az első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre, hogy a 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontja szerinti „ugyanazon a szerződésen […] alapuló viszontkereset[…], amelyen az eredeti kereset alapul”, magában foglalja a jelenlegi alperes eredeti keresete alapján indult eljárásban az azt követően előterjesztett kérelmet is, hogy az eljáró bíróság hatályon kívül helyezte a jogerőssé és végrehajthatóvá vált ítéletet, és az ügyet visszautalta az elsőfokú bírósághoz új vizsgálat lefolytatása céljából, és amellyel a jelenlegi felperes jogalap nélküli gazdagodásra alapozva azon összeg visszafizetését kéri, amelyet a jelenlegi alperes eredeti keresete alapján indult eljárásban meghozott, majd hatályon kívül helyezett ítélet alapján fizetett meg.

16 — Lásd: a Reichling-ügyben előterjesztett nyilvánvalóan elfogadhatatlan előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában hozott végzés (C-69/02, EU:C:2002:221).

17 — E rendelkezés keretében is felmerül két eljárás „összefüggésének” a kérdése. A 28. cikk (3) bekezdése a szövege („E cikk alkalmazásában”) szerint és rendszerbeli elhelyezkedéséből következően mindazonáltal *kizárólag* olyan eljárási helyzetre vonatkozik, amelyben egymásnak ellentmondó határozatok veszélye fenyeget, mert különböző tagállamok különböző bíróságai előtt egymással összefüggő eljárások vannak folyamatban. Az egy és ugyanazon eljárásban indított viszontkereset esetében azonban nem áll fenn az egymásnak ellentmondó határozatok kockázata.

18 — Lásd: Léger főtanácsnok Danvaern Production ügyre vonatkozó indítványa (C-341/93, EU:C:1995:139, 7. és 35. pont).

19 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 17-i egyezményről P. Jenard által készített jelentés (HL 1979. C 59., 1., 28. o.).

20 — Ennek körében az érvénytelen szerződések esetében rendszerint a Róma I. rendelet 12. cikke (1) bekezdése e) pontjának biztosítandó elsőbbség a Róma II. rendelet 10. cikkének (1) bekezdésével szemben (lásd: NomosKommentar-BGB/Leible, a Róma I. rendelet 12. cikkének 35. pontja, további hivatkozásokkal).

C – *A második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről*

50. A második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság annak tisztázását kéri, hogy szintén fogyasztói szerződéssel kapcsolatos ügyről van-e szó a fogyasztó olyan keresete esetében, amellyel az a 44/2001 rendelet szerinti fogyasztói szerződéssel összefüggő jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igényt érvényesít viszontkereset keretében.

1. A második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés elfogadhatóságáról

51. A kérdést előterjesztő bíróság e kérdést nem korlátozta arra az esetre – amely a jelen ügyben nem áll fenn –, hogy nem alkalmazható a viszontkereseten alapuló joghatóság.

52. A jelen ügyben szereplő helyzetben a második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolása mindazonáltal aligha bír már jelentőséggel arra tekintettel, hogy az alapeljárásban egyébként is alkalmazható a 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontja szerinti, viszontkereseten alapuló joghatóság, és a szlovén bíróságok nemzetközi joghatóságának fennállását ennélfogva már csak ezért is meg kell állapítani.

2. Másodlagosan: a második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés érdemi értékelése

53. Másodlagosan röviden foglalkozni kell a második kérdéssel és meg kell vizsgálni a viszontkereset keretében érvényesített jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igény jogi jellegét a fogyasztói joghatósági okra figyelemmel.

54. A Bíróság tág megközelítést alkalmazott a fogyasztói joghatósági ok esetében, és olyan igényekre is alkalmazhatónak tekintette azt, amelyek csak „szoros összefüggésben” állnak valamely fogyasztói szerződéssel.[21] Az alapügyben szereplőhöz hasonló, egy fogyasztói szerződés – a jelen ügyben: a pénzügyi lízing – teljesítését szolgáló kifizetés visszatérítésére irányuló jogvédelmi kérelem ilyen szoros összefüggésben áll az említett fogyasztói szerződéssel.

55. Mindezek alapján azt a választ kellene adni a második előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre, hogy úgy kell értelmezni a 44/2001 rendelet 15. cikkének (1) bekezdése szerinti, „fogyasztói szerződések” fogalmat, hogy az magában foglalja a fogyasztó jogalap nélküli gazdagodásra alapozott olyan igényét is, amely egy vele szemben indított másik fogyasztói szerződéssel kapcsolatos üggyel áll összefüggésben, és amely azon összeg visszatérítésére irányul, amelyet a fogyasztónak a másik fogyasztói szerződéssel kapcsolatos ügyben hozott, később hatályon kívül helyezett ítélet alapján kellett megfizetnie.

D – *A harmadik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről*

56. Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné megtudni, hogy alkalmazandó-e (és adott esetben hogyan alkalmazandó) a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja szerinti, szerződésen vagy szerződéses igényen alapuló joghatóságra vonatkozó szabály, ha a lízingbevevő – akárcsak az alapügyben – jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igényt érvényesít.

57. Miután a szlovén bíróságok joghatósága mind a viszontkeresetre, mind a fogyasztói szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályokra alapítható, szükségtelen választ adni a harmadik kérdésre. Másodlagosan röviden foglalkozni kell azzal.

21 — Lásd legutóbb: Hobohm-ítélet (C-297/14, EU:C:2015:844, 33. pont).

1. A harmadik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés első részéről

58. A 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja szerinti „szerződés vagy szerződéses igény” fogalma először is minden, egy másik személy felé szabadon vállalt kötelezettséget magában foglal.[22] A 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának hatálya azonban ennek körében nemcsak a szerződésből közvetlenül eredő kötelezettségekre terjed ki, hanem a nem teljesített szerződéses kötelezettség helyébe lépő másodlagos kötelezettségekre, például a kártérítési vagy visszafizetési igényekre is.[23]

59. A Bíróság csak nemrég szögezte le ezzel kapcsolatban a Profit Investment SIM ítéletben, hogy „a szerződés semmisségének megállapítása és az említett szerződés alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti kereset az e rendelkezés értelmében vett »szerződés vagy szerződéses igény« hatálya alá tartozik”,[24] és ennek körében „a visszatérítéshez való jog és a szerződéses jogviszony között[i okozati összefüggést]”[25] vette alapul.

60. E megközelítés minden további nélkül alkalmazható a jelen eljárásban értékelendő ügyben is, amelyben ugyan nem szigorú értelemben vett semmis szerződésről, de a kifizetés jogcímének megszűnése miatt jogalap nélkülivé vált kifizetésről van szó.

61. Ezért azt a választ kellene adni a harmadik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés első részére, hogy úgy kell értelmezni a 44/2001 rendelet 5. cikkének 1. pontja szerinti „ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény” fordulatot, hogy az magában foglalja azt az alapügyben szereplőhöz hasonló keresetet is, amellyel a lízingbevevő egy jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igényt érvényesít.

2. A harmadik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés második részéről

62. A harmadik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés második része a szóban forgó igény teljesítése helyének meghatározására vonatkozik.

63. Mivel az alapügyben szóban forgó, a jogalap nélküli gazdagodásra alapozott igény alapjául szolgáló pénzügyi lízing esetében nem az 5. cikk 1. pontjának b) alpontja szerinti adásvételi szerződésről[26] vagy szolgáltatásnyújtásra irányuló szerződésről[27] van szó, a teljesítés helyét a jelen ügyben az 5. cikk 1. pontjának a) alpontjával összefüggésben értelmezett c) alpontja, tehát az érvényesített igényre alkalmazandó nemzeti jog alapján kell meghatározni.[28]

22 — Lásd: Handte-ítélet (C-26/91, EU:C:1992:268); Tacconi-ítélet (C-334/00, EU:C:2002:499, 23. pont); Engler-ítélet (C-27/02, EU:C:2005:33, 48., 50. pont).

23 — Lásd: De Bloos ítélet (14/76, EU:C:1976:134).

24 — Profit Investment SIM ítélet (C-366/13, EU:C:2016:282, 58. pont).

25 — Profit Investment SIM ítélet (C-366/13, EU:C:2016:282, 55. pont).

26 — Az áruértékesítés követelményével kapcsolatban lásd: Car Trim ítélet (C-381/08, EU:C:2010:90, 32. és az azt követő pontok).

27 — Azzal kapcsolatban, hogy a szellemi tulajdonjoghoz kapcsolódó felhasználási jogok átengedése nem minősül szolgáltatásnak, lásd: Falco Privatstiftung ítélet (C-533/07, EU:C:2007:257, 29. pont).

28 — Lásd: Tessili kontra Dunlop ítélet (12/76, EU:C:1976:133, 13. és 15. pont); ezen ítélkezési gyakorlatnak a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontjára való alkalmazhatóságával kapcsolatban lásd: Falco Privatstiftung ítélet (C-533/07, EU:C:2007:257, 47. és az azt követő pontok).

64. Mivel az ítélkezési gyakorlatban a másodlagos igények esetében az a kötelezettség irányadó, amelynek nemteljesítésére a kérelmek alátámasztására hivatkoznak,[29] kívánatosnak tűnik a jogalap nélküli teljesítés miatti gazdagodásra alapozott igény esetében is az eredeti (állítólagos) fizetési kötelezettség teljesítésének helyét alapul venni. Ugyanebbe az irányba mutatnak a Róma I. rendelet 12. cikke (1) bekezdésének e) pontjában kifejezésre jutó értékelések is, amelyek szerint az érvénytelen szerződés következményeire (például az azt megelőző állapot helyreállítására) is a szerződésre alkalmazandó jog irányadó.[30]

65. Ezért azt a választ kellene adni a harmadik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés második részére, hogy a kötelezettségnek a 44/2001 rendelet 5. cikke 1. pontjának a) alpontja értelmében vett teljesítésének helyét az immár visszakövetelt eredeti szerződéses fizetési kötelezettség teljesítésére vonatkozó nemzeti jogi szabályok alapján kell meghatározni.

V – **Végkövetkeztetések**

66. A fenti megfontolások alapján azt javaslom a Bíróságnak, hogy – mivel kizárólag az első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó válasz releváns – az alábbi választ adja az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre:

67. A 44/2001 rendelet 6. cikkének 3. pontja szerinti „ugyanazon a szerződésen […] alapuló viszontkereset[…], amelyen az eredeti kereset alapul”, magában foglalja a jelenlegi alperes eredeti keresete alapján indult eljárásban az azt követően előterjesztett kérelmet is, hogy az eljáró bíróság hatályon kívül helyezte a jogerőssé és végrehajthatóvá vált ítéletet, és az ügyet új vizsgálat lefolytatása céljából visszautalta az elsőfokú bírósághoz, és amellyel a jelenlegi felperes jogalap nélküli gazdagodásra alapozva azon összeg visszafizetését kéri, amelyet a jelenlegi alperes eredeti keresete alapján indult eljárásban meghozott, majd hatályon kívül helyezett ítélet alapján fizetett meg.

29 — Lásd: De Bloos ítélet (14/76, EU:C:1976:134, 13. és 14. pont).

30 — Lásd ezzel kapcsolatban: fenti 46. pont és Rauscher/Leible, EuZPR/EuIPR (2011), 30. pont további hivatkozásokkal.